

รูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้การประเมินแบบสะท้อนคิดที่มีผลต่อสมรรถนะครู ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษา*

THE MODEL OF TEACHER DEVELOPMENT BY USING REFLECTIVE ASSESSMENT AFFECTING SECONDARY SCHOOL TEACHER COMPETENCIES IN LEARNING MEASUREMENT AND EVALUATION

สิทธิพงษ์ สุพรหม, ธีรวุฒิ เอกะกุล, วรณดี แสงประทีปทอง

Sittipong Suprom, Theerawut Akakul, Vandee Sangprateetong

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: sittipong.suprom@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษา 2) เพื่อพัฒนารูปแบบพัฒนาครูโดยใช้การประเมินแบบสะท้อนคิด ประชากรเป็นครูมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 32,386 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นครูมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 480 คน จากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบสอบถาม (ค่าความเชื่อมั่น = .98) 2) แบบประเมินความเหมาะสมที่พัฒนาขึ้น สถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลวิจัยพบว่า 1. ครูผู้สอนระดับมัศึกษามีปัญหาในภาพรวมด้านความรู้ความเข้าใจ และด้านทักษะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, $S = 0.88$) และมีความต้องการพัฒนาในภาพรวมทั้งด้านความรู้ความเข้าใจและด้านทักษะ อยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.78$, $S = 0.82$) 2. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครูระดับมัธยมศึกษาที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหาสาระการพัฒนา 4) กระบวนการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผลรูปแบบ 6) แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ และจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญพบว่า รูปแบบและคู่มือการพัฒนาสมรรถนะในภาพรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: สมรรถนะครู; การวัดและประเมินผลการเรียนรู้; การประเมินแบบสะท้อนคิด

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the problem conditions and the need for teacher competency development in measuring and evaluating secondary school learning and 2. To develop a teacher development model using reflective assessment. The populations were 32,386 secondary school teachers in the Northeastern part of Thailand. The samples consisted of 480 secondary school teachers obtained by Cluster Random Sampling method.

The instruments used were; 1) a questionnaire (Reliability = .98) 2) an assessment form developed by the researcher. Statistics used were percentage, mean and standard deviation. It was found that 1. secondary school teachers had overall problems in cognitive and learning measurement and evaluation at a high level ($\bar{X} = 3.83$, $S = 0.88$) and needed to improve in terms of cognition and skills at a high level ($\bar{X} = 3.78$, $S = 0.82$) and 2. the model for developing competency in learning measuring and evaluation for secondary school teachers consisted of 6 components: 1) Principles of the Model 2) Objectives of the Model 3) Content Development 4) Development Process 5) Measurement and Evaluation of the Model 6) Guidance Guidelines. The model was applied and assessed by experts. It was found that the overall model and manual for the development of competency in learning measurement and evaluation were appropriate at the highest level.

Keywords: teacher competency; learning measurement and evaluation; reflective assessment

บทนำ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 การวัดและประเมินผล การเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนการจัดการเรียนการสอนของครูและคุณภาพการศึกษา แต่ในปัจจุบันครูประสบปัญหาขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลไม่ตรงกับสภาพจริงของผู้เรียน ใช้วิธีการวัดและประเมินผลแบบเดิม ใช้แบบทดสอบเป็นหลักและไม่ได้สร้างเอง ใช้เครื่องมือวัดไม่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด ไม่นำข้อมูลไปพัฒนาผู้เรียน (ไพรินทร์ ก้อนเพชร, 2551 และอังคณา ตุงคะสมิต, 2550)

การพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครู จึงนับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนซึ่งเป็น

ผลผลิตของการศึกษา เพราะสมรรถนะ หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติที่จำเป็นในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย มีประสิทธิภาพเหนือกว่าระดับปกติ (สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, 2559; นิสตาร์ก เวชยานนท์, 2559 และสำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2553) รวมทั้งกระบวนการของการสะท้อนคิด การไตร่ตรอง การพินิจพิจารณาและพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบคอบโดยใช้สติและมีสมาธิ ซึ่งเป็นวิธีการที่ทำให้บุคคลได้ทบทวนและสะท้อนการกระทำของตน ช่วยให้เกิดความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์นำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงตนเอง ปรับปรุงงาน และการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การสะท้อนคิดจึงเป็นรูปแบบการคิดที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจะเกิดจากการรับรู้ ความคาดหวังความรู้สึกล้วนเกี่ยวกับประสบการณ์ แล้วมีการวางแผนหาแนวทางแก้ไขในอนาคต โดยผ่านกระบวนการพูดหรือเขียน การสะท้อนคิดจึงเป็นทักษะที่จำเป็นเป็นวิธีที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีการเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติได้ รวมทั้งมีการตัดสินใจเชิงจริยธรรมที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะครูผู้สอนต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำที่ดีแก่ผู้เรียน เพราะการเรียนรู้โดยใช้การสะท้อนคิด ไม่เพียงแต่เป็นการพัฒนากระบวนการคิด แต่ยังช่วยพัฒนาทักษะทางปัญญาของผู้เรียนด้วย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจว่าสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษา และรูปแบบพัฒนาครูโดยใช้การประเมินแบบสะท้อนคิดอยู่ระดับใด และจะพัฒนาให้มีคุณภาพได้อย่างไร ซึ่งครูและนักเรียนจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ต่อตนเองและผู้อื่น เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบพัฒนาครูโดยใช้การประเมินแบบสะท้อนคิดที่มีผลต่อสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบพัฒนาครูโดยใช้การประเมินแบบสะท้อนคิดที่มีผลต่อสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษา มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูมัธยมศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 32,386 คน โดยจำแนกเป็น

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 480 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบ Cluster Random Sampling กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*POWER (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2555)

3. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

3.1 สภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาครู

3.2 องค์ประกอบและความเหมาะสมของรูปแบบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษา ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม มีค่า CVI = .87 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตอนที่ 3 สภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาด้านทักษะเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และตอนที่ 4 เจตคติต่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบพัฒนาครูโดยใช้การประเมินแบบสะท้อนคิดที่มีผลต่อสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษา เป็นการนำผลที่ได้จากการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารสิ่งพิมพ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นข้อมูลประกอบการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เครื่องมือเก็บข้อมูล คือ แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการพัฒนาสมรรถนะ เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนา ดังนี้
ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจและด้านทักษะต่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยภาพรวม และรายด้าน

ข้อที่	รายการ	ระดับปัญหา			สภาพความต้องการ		
		$\bar{X}$	S	แปลผล	$\bar{X}$	S	แปลผล
ด้านความรู้ความเข้าใจต่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้							
1	หลักการพื้นฐานการวัดและประเมินผล	3.75	1.08	มาก	3.91	1.02	มาก
2	การออกแบบการวัดและประเมินผล	3.74	1.02	มาก	3.93	1.00	มาก
3	การสร้างเครื่องมือการวัดและประเมินผล	3.74	0.94	มาก	3.95	0.96	มาก
4	การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน	3.69	1.01	มาก	3.89	0.99	มาก
5	การนำผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน	3.76	0.99	มาก	3.94	0.98	มาก
	ภาพรวมรายด้าน	3.74	0.95	มาก	3.93	0.95	มาก
ด้านทักษะต่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้							
1	ความสามารถในการออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3.69	0.91	มาก	3.86	0.90	มาก
2	ความสามารถในการสร้างเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3.69	0.88	มาก	3.87	0.90	มาก
3	ความสามารถในการดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียน	3.72	0.94	มาก	3.85	0.91	มาก
4	การนำผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน	3.72	0.93	มาก	3.86	0.92	มาก
	ภาพรวมรายด้าน	3.70	0.89	มาก	3.86	0.89	มาก
	ภาพรวมทั้งหมด	3.83	0.88	มาก	3.78	0.82	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีปัญหาในภาพรวมทั้งด้านความรู้ความเข้าใจและด้านทักษะเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) และมีความต้องการพัฒนาในภาพรวมทั้งด้านความรู้ความเข้าใจและด้านทักษะ อยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.78$) เมื่อพิจารณาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า ครูผู้สอนมัธยมศึกษา มีปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) และมีความต้องการพัฒนาภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) ส่วนด้านทักษะเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา มีปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) และมีความต้องการพัฒนาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเจตคติต่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ข้อที่	รายการ	$\bar{X}$	S	แปลความหมาย
1.	การวัดและประเมินผลจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอน	4.51	0.64	มากที่สุด
2.	การวัดและประเมินผลทำให้ครูสอนง่ายขึ้น	4.39	0.70	มาก
3.	การวัดและประเมินผลเป็นสิ่งที่ท้าทาย	4.23	0.76	มาก
4.	การวัดและประเมินผลเป็นเรื่องยุ่งยาก	3.59	1.15	มาก
5.	การวัดและประเมินผลเป็นเรื่องน่าเบื่อ	3.44	1.20	ปานกลาง
6.	ฉันอยากเป็นนักวัดและประเมินผล	3.83	0.93	มาก
7.	ฉันอยากทำงานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลทุกรูปแบบ	3.71	0.96	มาก
8.	ฉันอยากทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการวัดและประเมินผล	3.74	0.92	มาก
9.	การวัดและประเมินผลทำให้ได้ร่วมงานกับคนอื่นทำให้เป็นผู้นำ	3.86	0.83	มาก
10.	คนที่มีความรู้เรื่องการวัดและประเมินผลเป็นคนน่าเชื่อถือ	4.02	0.82	มาก
ภาพรวม		3.93	0.66	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูระดับระดับมัธยมศึกษา มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.93$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ข้อ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก จำนวน 8 ข้อ และอีก 1 ข้อ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สำหรับครูระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหาสาระการพัฒนา 4) กระบวนการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผลรูปแบบ 6) แนวทางการนำรูปแบบไปใช้และจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบและคู่มือการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในภาพรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด และมีวิธีการพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจและด้านทักษะต่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังนี้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจและด้านทักษะต่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ข้อที่	รายการ	$\bar{X}$	S	แปลความหมาย
1.	การอบรมเชิงปฏิบัติการ	4.02	0.82	มาก
2.	การเรียนรู้ด้วยตนเอง	3.71	0.96	มาก
3.	การใช้พี่เลี้ยง	3.74	0.92	มาก
4.	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	3.44	1.20	มาก
5.	การฝึกปฏิบัติและเรียนรู้จากสถานการณ์จริง	3.83	0.93	มาก
ภาพรวม		3.75	0.79	มาก

จากตารางที่ 3 ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความต้องการวิธีการพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจและด้านทักษะต่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีความต้องการพัฒนาเรียงตามลำดับ ได้แก่ วิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการ ($\bar{X} = 4.02$) การฝึกปฏิบัติ และเรียนรู้จากสถานการณ์จริง ($\bar{X} = 3.83$) การใช้พี่เลี้ยง ($\bar{X} = 3.74$) การเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 3.71$) และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.44$)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้การประเมินแบบสะท้อนคิดสำหรับครูระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลจากการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัญหาด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในภาพรวมทั้งด้านความรู้ความเข้าใจและด้านทักษะอยู่ในระดับมาก และมีความต้องการพัฒนาด้านการวัดและประเมินการเรียนรู้ในภาพรวมทั้งด้านความรู้ความเข้าใจและด้านทักษะอยู่ในระดับมากนั้น ผลการวิจัยมีความสัมพันธ์กัน นั้นแสดงให้เห็นว่าครูระดับมัธยมศึกษา ขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการปฏิบัติหรือมีความรู้ความเข้าใจและทักษะน้อย จึงทำให้มีความต้องการพัฒนาตนเองเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพรินทร์ ก้อนเพชร (2551) และอังคณา ตุงคะสมิต (2550) กล่าวว่า ในปัจจุบันครูประสบปัญหา ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ไม่มีความมั่นใจในการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไม่ตรงกับสภาพจริงของผู้เรียน ใช้วิธีการแบบเดิม ใช้แบบทดสอบเป็นหลักและไม่ได้สร้างเอง ใช้เครื่องมือวัดไม่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด ไม่นำข้อมูลไปพัฒนาผู้เรียน และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ กฤติยา วงศ์ก้อม (2547) ได้ทำการศึกษาวิจัย รูปแบบการพัฒนาครูด้านการประเมินการเรียนรู้ตามแนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ผลการวิจัยพบว่าสภาพการประเมินผลการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างทุกสังกัด มีสภาพการประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2544 อยู่ในระดับกลาง มโนทัศน์การประเมินการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 อยู่ในระดับปานกลางและต่ำ และมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาด้านการประเมินผลการเรียนรู้ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาครูด้านการวัดและประเมินการเรียนรู้จะทำให้ครูเกิดความมั่นใจและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น

2. ผลจากการวิจัย พบว่าสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครูระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สมรรถนะหลักในด้าน 1) ความรู้ความเข้าใจ 2) ทักษะ และ 3) เจตคติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Scott Pary (1998 อ้างถึงใน สุกัญญา รัชมีธรรมโชติ, 2548) กล่าวว่า สมรรถนะ ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และเจตคติของปัจเจกบุคคลที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ของการทำงานของบุคคลนั้น ๆ และสอดคล้องกับแนวคิดของวีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2544); สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ (2559); นิศดารก์ เวชยานนท์ (2559) และสำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) กล่าวว่า สมรรถนะ ประกอบด้วย ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติ มีความจำเป็นในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายและมีประสิทธิภาพเหนือกว่าระดับปกติ ทั้งนี้เนื่องจากการปฏิบัติงานในหน้าที่ใด ๆ หากจะให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ บุคคลนั้นต้องมีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดี และต้องฝึกฝนและปฏิบัติงานเกิดทักษะ แสดงให้เห็นว่าการมีความรู้ที่ชื่นชอบหรือรักในงานที่ทำด้วยหากบุคคลนั้นมีคุณสมบัติทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีจะส่งผลให้การปฏิบัติงานนั้นจะบรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ ซึ่งเห็นว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทุกหน้าที่ทุกตำแหน่งจำเป็นต้องมี

3. ผลจากการวิจัย พบว่า สมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และเจตคติที่ดีต่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ นั้น มีองค์ประกอบย่อย ประกอบด้วย การสะท้อนคิด หลักการพื้นฐานการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การสร้างเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน การนำผลการประเมินผลการเรียนรู้ไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งมีประเด็นสอดคล้องกับพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 กำหนดให้ครูมีมาตรฐานด้านความรู้และสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ได้แก่ สารความรู้ประกอบด้วย 1) หลักการและเทคนิควิธีการวัดและประเมินผลทางการศึกษา 2) การสร้างและการใช้เครื่องมือวัดผลและประเมินผลการศึกษา 3) การประเมินตามสภาพจริง 4) การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน 5) การประเมินภาคปฏิบัติ 6) การประเมินผลแบบย่อยและแบบรวม และมีสมรรถนะ ได้แก่ 1) สามารถวัดและประเมินผลได้ตามสภาพความเป็นจริง 2) สามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และหลักสูตร (ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548, 2548 และสำนักงานเลขาธิการ คุรุสภา, 2548) และสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การประเมินสมรรถนะครูเพื่อเลื่อนวิทยฐานะของสำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) กล่าวว่า สมรรถนะประจำสายงาน สมรรถนะที่ 1 การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย ความสามารถด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งมีตัวบ่งชี้ย่อยได้แก่ 1) ออกแบบวิธีการวัดและวิธีการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับเนื้อหากิจกรรมการเรียนรู้และผู้เรียน 2) สร้างและนำเครื่องมือวัดและประเมินผลไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม 3) วัดและประเมินผล

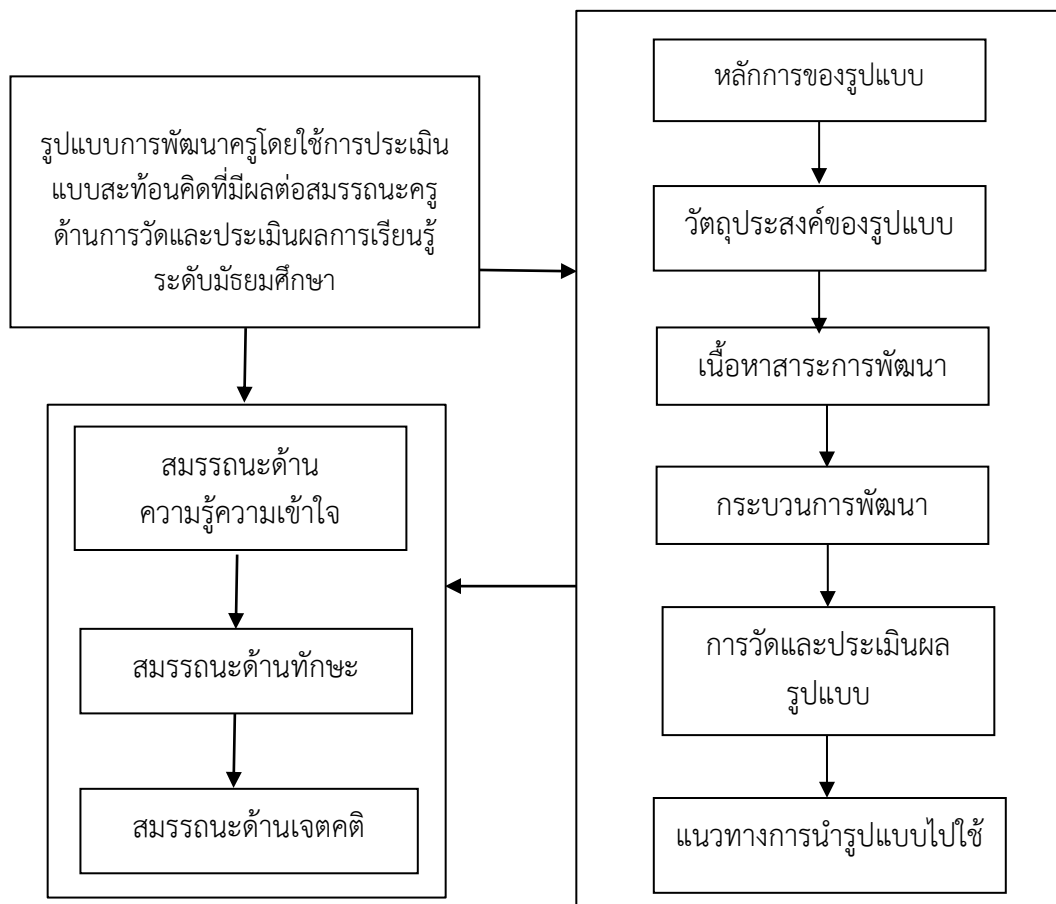
ผู้เรียนตามสภาพจริง 4) นำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนา การจัดการเรียนรู้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิกุล เอกวรารังกูร (2550) ได้วิจัยและพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้แบบบูรณาการระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ด้านกระบวนการดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย การวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงและพัฒนา ระบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการวัดและประเมินผล ไม่ว่าจะเป็นการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน การวัดและประเมินผลการศึกษา หรือการวัดและประเมินการสะท้อนคิด ล้วนมีหลักการกระบวนการขั้นตอนหลัก ๆ ที่เหมือนกัน แต่จะแตกต่างกันไปในส่วนรายละเอียดย่อยที่มีลักษณะเฉพาะของสิ่งที่จะวัดและประเมิน เช่น การวัดและประเมินผลการสะท้อนคิด มีขั้นตอนและวิธีการหลัก ๆ เหมือนกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่มีการวัดความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในเรื่องนั้น แสดงให้เห็นว่าการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ก็มีการวัดความรู้หรือผลของการสะท้อนคิด ทักษะการคิด และเจตคติ หรือลักษณะการสะท้อนคิด ซึ่งจะมีขั้นตอน การวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการให้ข้อมูลย้อนกลับ และตัวบ่งชี้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

4. สำหรับวิธีการพัฒนาสมรรถนะความรู้ความเข้าใจและทักษะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้นั้น ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษามีความต้องการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ 1) วิธีการการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การฝึกปฏิบัติและเรียนรู้จากสถานการณ์จริง มีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด 3) การใช้พี่เลี้ยง มีความต้องการอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ Wills (1995) กล่าวว่าวิธีการที่เหมาะสม ในการพัฒนาบุคลากร ได้แก่ การฝึกอบรมในห้องโดยมีวิทยากรเป็นผู้นำ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การฝึกอบรมในระหว่างประจำการ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การสอนงาน และสอดคล้องกับแนวคิดของ Truelove (1992) เสนอวิธีการพัฒนาบุคลากรไว้ ได้แก่ การสอนงาน การให้คำปรึกษา การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วณิช นิรันตรานนท์ (2552) พบว่า กิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนสุขศึกษา พลศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้นั้นมี 3 กิจกรรมหลัก คือ 1) การฝึกอบรม ประกอบด้วย การอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาดูงาน และการฝึกปฏิบัติการ 2) การใช้พี่เลี้ยง ประกอบด้วย การนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานของครู การเข้าสัมมนาการให้คำปรึกษา เพื่อแนะนำแก่ครูเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล 3) การเรียนรู้ด้วยตนเอง ประกอบด้วย การศึกษาค้นคว้างานที่ได้รับมอบหมาย การสังเกตการณ์สอนของครูแกนนำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา จันทศิริ

(2551) ได้ศึกษาถึงสมรรถนะหลักของผู้บริหารสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยของรัฐ : การวิเคราะห์ เทคนิคการพัฒนาพบว่า วิธีการพัฒนาสมรรถนะหลักมี 9 เทคนิควิธีเรียงลำดับร้อยละ จากมากไปหาน้อย คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การฝึกอบรม การบรรยาย การจัดกิจกรรม เสริม การใช้เกมบริหาร การใช้กิจกรรมนันทนาการ การแสดงบทบาทสมมติ การระดมสมอง และการศึกษาดูงานนอกสถานที่ และ Truelove (1992 อ้างถึงใน วณิช นิรันตรานนท์ 2552) ได้ศึกษาโปรแกรมการฝึกอบรมภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพโดยการสังเคราะห์จากงานวิจัยที่ได้ โปรแกรมการฝึกอบรมที่จัดให้กับผู้บริหาร 7 โปรแกรม ผลการสังเคราะห์พบว่า การใช้โปรแกรม การฝึกอบรมอย่างเดียวยังไม่สามารถพัฒนา ความเป็นผู้นำของผู้บริหารได้และควรใช้พี่เลี้ยงที่มี คุณภาพ และการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจะเห็นได้ว่า ผลงานวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดและ งานวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน ทั้งนี้เนื่องจากวิธีการพัฒนาบุคลากรด้วยการอบรมเชิง ปฏิบัติการในปัจจุบันทุกหน่วยงานนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย เพราะเป็น วิธีการที่สามารถ ถ่ายทอดองค์ความรู้และฝึกทักษะแก่ผู้เข้ารับการอบรมได้ในระยะเวลาสั้น ลงทุนน้อย และ สามารถพัฒนาบุคลากรได้จำนวนน้อยถึงมากได้ โดยมีวิทยากรผู้เชี่ยวชาญสรุปองค์ความรู้ นำเสนอ ฝึกปฏิบัติ ซักถามข้อสงสัย แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้โดยตรง และมีเรียนรู้ฝึกปฏิบัติใน สถานการณ์จริง โดยการนำความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ไปใช้เป็นการเสริมสร้างความรู้ความ เข้าใจและฝึกทักษะในการเผชิญปัญหาและสถานการณ์จริง โดยมีกระบวนการใช้พี่เลี้ยงที่มีความ เชี่ยวชาญคอยให้คำปรึกษา แนะนำ เป็นเพื่อนร่วมคิดระหว่างการฝึกปฏิบัติ นั่นคือจะแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาสมรรถนะความรู้ความเข้าใจและทักษะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้วยวิธีการที่เหมาะสมนั้น จะช่วยให้ผู้เข้ารับการพัฒนาก่อเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น ซึ่งจะทำให้กระบวนการพัฒนาบุคลากรมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลให้ครูระดับมัธยมศึกษา มี ความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จนั้น รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะต้องประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหาสาระการพัฒนา 4) กระบวนการพัฒนา 5) การวัดและ ประเมินผลรูปแบบ 6) แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ ดังแผนภาพ

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับครูระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและบริบทของสถานศึกษา
2. หน่วยงานต้นสังกัดควรมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษานำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยและรูปแบบไปใช้

- 1 ผู้บริหาร ควรมีการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อกระตุ้นและพัฒนาทักษะการคิดและแก้ไขปัญหาทุกระดับการศึกษา
2. ครูผู้สอนควรจะนำเสนอตัวอย่างชิ้นงานของจริง เพื่อให้นักเรียนมองเห็นภาพรวมของวิธีการสร้างชิ้นงานก่อนลงมือปฏิบัติจริง

3. นักเรียนควรได้รับการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับทักษะต่าง ๆ รวมทั้งทักษะการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพูดหน้าชั้นเรียน จึงจะทำให้การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้นี้ ดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิธีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเป็นเครื่องมือจัดการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดและแก้ไขปัญหาทุกระดับการศึกษา

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแบบวัดความสมรรถนะด้านอื่น ๆ ทุกระดับศึกษา อันจะช่วยสะท้อนให้เห็นระดับคุณภาพความสามารถของนักเรียน เพื่อผลักดันให้มีการปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- กฤติยา วงศ์ก้อม. (2547). รูปแบบการพัฒนาครูด้านการประเมินการเรียนรู้ตามแนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิสดารค์ เวชยานนท์. (2559). *Competency-Based Approach*. กรุงเทพฯ: กราฟิโกซิสเต็มส์.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2555). *การกำหนดขนาดตัวอย่างและสถิติวิเคราะห์ใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ*. สืบค้น 20 มกราคม 2565, จาก <http://llskill.com/web/files/GPower.pdf>
- พิกุล เอกวรังกูร. (2550). *การวิจัยและพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้แบบบูรณาการระดับประถมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพรินทร์ ก้อนเพชร. (2551). *ปัญหาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้*. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://7pairin.10multiply.com/journal/>
- ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548. (2548, 5 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 122 ตอนพิเศษ 76 ง. หน้า 39-46.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2548). *มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- วนิช นรินทร์านนท์. (2552). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในเขตบริการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1*. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิทยา จันทรศิริ. (2551). *การพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2544). *ผู้นำการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์ปอเน็ท.

- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2559). สมรรถนะครูและผู้บริหารการศึกษา. วารสารการศึกษาไทย, 3(17), 11-13.
- สุกัญญา รัตมีธรรมโชติ. (2548). แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย *Competency Based Learning*. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนา อินเทอร์เน็ตปรีน.
- สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). การพัฒนาสมรรถนะของครู ตามระบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา. สืบค้น 5 มกราคม 2565, จาก <http://www.nidtep.go.th/competency/content.htm>
- อังคณา ตุงคะสมิต. (2550). การพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านนาครีตงเค็ง. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุขภูษิตบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Wills, M. (1995). *Managing the Training Process: Putting the Basic into Practice*. London: McGraw-Hill.
- Truelove, S. (1992). *Handbook of Training and Development*. Oxford: Blackwell.

